31511 Beleidsdoorlichting Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Nr. 68 Brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 september 2026

Met deze brief informeer ik uw Kamer over het plan van aanpak voor de Periodieke rapportage Onderzoek en wetenschap in 2027. De Periodieke rapportage betreft het beleid op artikel 16 (Onderzoek en Wetenschapsbeleid) en een deel van artikelen 6 en 7 (Hoger beroepsonderwijs en Wetenschappelijk onderwijs), namelijk het deel dat gaat over onderzoek aan universiteiten en hogescholen. De Periodieke rapportage bestrijkt de periode 2021-2026.

Als onderdeel van de Periodieke rapportage wordt het syntheseonderzoek van het Fonds voor Onderzoek en Wetenschap uitgevoerd. Het Fonds betreft tijdelijke investeringen tussen 2022 en 2031 en is door het kabinet Rutte IV ingesteld. Een groot deel van deze tijdelijke investeringen zijn door het huidige kabinet structureel gemaakt. Alle investeringen vanuit het Fonds zijn ook onderwerp van onderzoek in de Periodieke rapportage.

De brief is als volgt opgebouwd:

- Beleidstheorie en financiële grondslag
- Onderzoeksvragen en opzet van het onderzoek
- Borging van kwaliteit, onafhankelijkheid en planning

1. Beleidstheorie en financiële grondslag

Beleidstheorie

De algemene doelstelling van het onderzoek- en wetenschapsbeleid is het scheppen van een internationaal concurrerende onderzoeksomgeving, die onderzoekers in staat stelt tot optimale wetenschappelijke prestaties en die goed aansluit op maatschappelijke behoeften. Dit is onderverdeeld in drie sub-doelen:

- Gezond en sterk fundament: dit wil zeggen dat het stelsel goed gebalanceerd, geëquipeerd en gefinancierd is. Om dit te bereiken is de afgelopen periode onder andere ingezet op het bevorderen van profilering en samenwerking van en tussen universiteiten naar het model van de sectorplannen, en op grootschalige wetenschappelijke infrastructuren.
- Het vergroten van maatschappelijke impact van onderzoek: de maatschappelijke impact van onderzoek en de publieke erkenning daarvan moet groeien. Op die manier kunnen we de maatschappelijke uitdagingen van nu en in de toekomst het hoofd bieden. Om dit te bereiken, zijn de kennisketen en ecosystemen, en het delen en benutten van kennis van belang. Er is de afgelopen periode onder andere geïnvesteerd vanuit het Nationaal Groeifonds in de Biotech Booster, waarmee onderzoekers ondersteund worden bij de commercialisatie van biotechnologiekennis. Ook is ingezet op open science.

- Ruimte aan divers talent in een sociaal veilige omgeving: onderzoekstalent van jong tot ervaren, met verschillende achtergronden, perspectieven en loopbaanpaden moet de ruimte krijgen. Daarmee wordt Nederland een aantrekkelijke bestemming en kunnen we onze internationale toppositie vasthouden en versterken. Er is de afgelopen periode onder andere ingezet op Erkennen en waarderen en het terugdringen van werkdruk.

Deze drie subdoelen vormen onderdeel van de beleidstheorie die in 2022-2023 is opgesteld (Aanpak monitoring en evaluatie van de voortgang op de doelen van het onderzoeks- en wetenschapsbeleid). De beleidstheorie is in 2026 geactualiseerd en nader uitgewerkt voor 2027 en verder, zie bijlage 1. De beleidsdoelen en beoogde effecten, prestaties en de ingezette instrumenten zijn in de periode (2021-2026) waarop de Periodieke rapportage ziet, niet wezenlijk gewijzigd. Wel zijn er accentverschuivingen geweest zoals meer beleidsinzet op kennisveiligheid. Ook zijn er tussen de kabinetten grote fluctuaties in beschikbare financiële middelen geweest. Belangrijke externe factoren in de periode zijn de COVID-19 pandemie en de geopolitieke spanningen. De lockdowns en het thuiswerken vanwege de COVID-19 pandemie hadden weerslag op instellingen en instituten. Doordat er beperkte toegang was tot laboratoria, collecties en onderzoek met levende subjecten liepen onderzoeken vertraging op. De turbulente geopolitieke ontwikkelingen zijn onder andere van invloed op de internationale samenwerking en zetten de open manier van werken in de wetenschap onder druk.

Financiële grondslag

In onderstaande tabel is per beleidsartikel opgenomen welke financiële gevolgen het onderzoek- en wetenschapsbeleid heeft voor de rijksbegroting.

Het Fonds voor Onderzoek en Wetenschap valt onder beleidsartikel 6 en 7 en is in 2022 ingesteld voor € 500 miljoen per jaar. Hieruit wordt geïnvesteerd in bijvoorbeeld sectorplannen, onderzoeksinfrastructuur, Europese samenwerking en stimuleringsbeurzen.

Onderzoek en Wetenschapsbeleid (bedragen x € 1.000)

Beleidsartikelen Begroting van OCW (VIII)	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
16 Onderzoek en Wetenschap	1.193.537	1.438.626	1.687.994	1.829.923	1.871.254	2.100.728
6 Hoger beroepsonderwijs: *Bekostiging ontwerp en ontwikkeling en Fonds onderzoek en wetenschap*	89.976	122.854	188.373	198.518	206.600	214.428

7 Wetenschappelijk onderwijs: *Bekostiging onderzoeksdeel en fonds onderzoek en wetenschap*	2.282.436	2.536.783	2.995.591	3.150.170	3.057.747	3.157.312

2. Onderzoeksvragen en opzet van het onderzoek

Onderzoeksvragen

De voorgenomen Periodieke rapportage Onderzoek en wetenschap geeft inzicht in (voorwaarden voor) doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid, mogelijkheden om de doeltreffendheid en doelmatigheid te verhogen en besparingsopties. Dit sluit aan bij de vereisten van de 'Handreiking Periodieke rapportage' (Ministerie van Financiën, januari 2025). Ik wil dat hierbij ook wordt gekeken naar de aansluiting op het Europese Onderzoek en wetenschapsbeleid. Daarnaast wil ik dat er in de Periodieke rapportage aandacht is voor de gevolgen van de volatiliteit van beschikbare middelen en voor de gevolgen van externe factoren zoals de COVID-19 pandemie en de turbulente geopolitieke ontwikkelingen. Tot slot heb ik een vraag toegevoegd over te leren lessen over de voorwaardenscheppende rol van OCW in het stelsel. Naast OCW werken andere actoren aan het onderzoek en wetenschapsbeleid. Dit zijn onder andere de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), de KB nationale bibliotheek, de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), de kennisinstellingen, Universiteiten van Nederland (UNL), Universitair Medische Centra Nederland (UMCNL) en Vereniging Hogescholen (VH). OCW creëert de voorwaarden waarbinnen zij het beleid gericht op individuele instellingen, instituten en onderzoekers kunnen vormgeven en uitvoeren. De vraag is of OCW dit op de juiste manier aanpakt.

Op basis van deze inzichtbehoeften heb ik de volgende vragen geformuleerd:

1. Wat is de stand en ontwikkeling van onderzoek en wetenschap in Nederland (doelbereik)?
2. Wat zijn de inzichten over de doeltreffendheid van het gevoerde beleid (als geheel en separaat voor het Fonds Onderzoek en Wetenschap) in de periode 2021-2026? In welke mate dragen de beleidsinstrumenten (individueel en als geheel) bij aan het bereiken van de doelen? Op welke manier beïnvloeden de instrumenten elkaar? Zijn er ook onbedoelde effecten?
3. Wat zijn de inzichten over de doelmatigheid van het gevoerde beleid (als geheel en separaat voor het Fonds Onderzoek en Wetenschap) in de periode 2021-2026? In hoeverre staat de omvang van het budget van de beleidsinstrumenten (individueel en als geheel) in verhouding tot de activiteiten, prestaties, effecten en doelen?
4. In hoeverre sluit het Nederlandse onderzoek en wetenschapsbeleid aan op het Europese onderzoek en wetenschapsbeleid?
5. Welke factoren hebben in meer of mindere mate aan bij gedragen aan de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid? Denk daarbij aan de volatiliteit van beschikbare middelen en verandering in rol, taken en

verantwoordelijkheden? En aan externe factoren zoals COVID-19 en de geopolitieke spanningen.

6. Hoe kan de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid vergroot worden? Welke alternatieve instrumenten of werkwijzen zijn denkbaar, waarmee hetzelfde wordt bereikt met een kleiner budget?
7. Het onderzoeks- en wetenschapsbeleid is grotendeels voorwaardenscheppend. Andere actoren dan het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) zijn (mede)verantwoordelijk voor de doelrealisatie. Welke lessen kunnen uit de Periodieke rapportage getrokken worden specifiek over deze voorwaardenscheppende rol van OCW?
8. Op welke wijze(n) kan een besparing van 20% op de budgettaire grondslag van het onderzoeks- en wetenschapsbeleid gerealiseerd worden?

Opzet van het onderzoek op hoofdlijnen

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen wordt een analyse gedaan op alle in de periode 2021-2026 uitgevoerde evaluaties, monitors, beleidsindicatoren en andere relevante onderzoeken. In bijlage 2 vindt u een overzicht en de beleidsindicatoren zijn te vinden op www.ocwincijfers.nl. Ook worden relevante beleidstukken (zoals Kamerstukken) geanalyseerd. De aanpak voorziet daarnaast in ieder geval in een aantal gesprekken binnen en buiten OCW. Naast de eerder genoemde actoren (NWO, KB, KNAW, kennisinstellingen, UNL, UMCNL en VH) kan bijvoorbeeld ook gedacht worden aan het Rathenau Instituut en AWTI. De beleidstheorie vormt het (evaluatie)kader voor de Periodieke rapportage.

3. Borging van kwaliteit, onafhankelijkheid en planning

Inrichting

Om de onafhankelijkheid van de Periodieke rapportage te borgen, besteed ik de Periodieke rapportage uit aan een onafhankelijk extern bureau.

Onafhankelijke methodologisch deskundige(n)

Conform de vereisten van de Handreiking Periodieke rapportages zal tenminste één onafhankelijke inhoudelijke en/of methodologische deskundige een onafhankelijk oordeel geven over de validiteit en betrouwbaarheid van de volledige Periodieke rapportage. De deskundige(n) neemt(nemen) tevens zitting in de te vormen begeleidingscommissie.

Begeleidingscommissie en klankbordgroep
Voor de Periodieke rapportage wordt een begeleidingscommissie ingesteld, die bestaat uit de onafhankelijke deskundigen(n) en vertegenwoordigers van de ministeries van OCW en Financiën (IRF). Het voorzitterschap wordt bij een onafhankelijke partij belegd. Daarnaast betrek ik vertegenwoordigers van nader te selecteren organisaties uit het onderzoeks- en wetenschapsveld bij het onderzoek. Indien nodig richt ik hiervoor een klankbordgroep in.

Planning

Ik streef ernaar uw Kamer voor het eind van 2027 te informeren over de uitkomsten van de Periodieke rapportage inclusief het syntheseonderzoek van het Fonds voor Onderzoek en Wetenschap en het oordeel van de onafhankelijke deskundige(n).

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.M. Letschert

Bijlage 1 Doelenboom onderzoek en wetenschapsbeleid 2026

Bijlage 2 Overzicht evaluaties, onderzoeken en monitors

Rapporten die in de 1e helft van 2027 gepubliceerd worden, worden meegenomen in de Periodieke rapportage. Voor rapporten die daarna gepubliceerd worden, is dat onzeker.

Evaluaties	**Publicatie**
Evaluatie Regieorgaan SIA (NWO)	2027
Midterm-evaluatie Big Chemistry: hele project (Consortium)	2027
Evaluatie Nationaal Expertisecentrum Wetenschap en Samenleving	2027
Evaluatie Starters- en stimuleringsbeurzen	2027
Evaluatie Verruimde promotierecht	2027
Subsidie-evaluatie Stichting AAP	2027
Subsidie-evaluatie Biomedical Primate Research Center	2027
Subsidie-evaluatie Stichting Toekomstbeeld der Techniek	2027
Evaluatie Matching Horizon Europe (RVO)	2026
Evaluatie NEMO science museum	2026
Evaluatie Loket Kennisveiligheid	2026
Evaluatie Impactbenaderingen NWO (NWO)	2026
Evaluatie Talentprogramma NWO (NWO)	2026
Eindevaluatie Programma Erkennen en Waarderen	2026
Eindevaluatie Nationaal actieplan Diversiteit en inclusie hoger onderwijs en onderzoek	2026
Evaluatie Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek	2026
Evaluatie Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen	2026
Evaluatie NWO-KIC instrumentarium	2026
Evaluatie Open Competitie (NWO)	2025
Evaluatie Nationaal Programma Onderwijs, onderzoeksdeel	2025
Tussenevaluatie Biotech Booster, Valorisatie in bloei	2025
Evaluatie Big Chemistry: valorisatiestrategie en governance (Consortium)	2025
Evaluatie Open Science (NWO)	2025
Evaluatie KB, nationale bibliotheek	2025
Evaluatie TO2-instituten (Evaluatiecommissie TO2)	2025
Evaluatie Zwaartekracht (NWO)	2024
Evaluatie Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit	2024
Evaluatie Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NWO)	2024
Evaluatie Europese partnerschappen I	2023

Evaluatie Commissie Grootschalige Wetenschappelijke Infrastructuur	2023
Derde evaluatie Regieorgaan SIA (NWO)	2023
Midterm evaluatie Nationaal actieplan Diversiteit en inclusie hoger onderwijs en onderzoek	2023
Evaluatie Rathenau	2023
Evaluatie Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie (AWTI)	2023
Evaluatie Nationale Wetenschapsagenda (NWO)	2022
Evaluatie Sectorplannen I (2018-2024)	doorlopend
Evaluatie Sectorplannen II (2022-2028)	doorlopend
Evaluaties van universiteiten en instituten volgens SEP Strategy Evaluation Protocol	doorlopend

Onderzoeken	**Publicatie**
Onderzoek/monitor Academische vrijheid (Rathenau)	2027
Drijfverenonderzoek 2027 (Rathenau)	2027
Onderzoek Integrale veiligheid	2026-2027
Voortgang inbedding Regieorgaan SIA in NWO, Evaluatie NWO	2026
Meta-analyse maatschappelijke relevantie o.b.v. SEP-evaluaties	2026
Witte vlekken-analyse Innovatieversneller (NWO)	2026
Onderzoek Pluriformiteit in de wetenschap (Rathenau)	2026
ICTU WERKonderzoek	2026
Institutenportfolio (KNAW-NWO, AWTI)	2026
Impactanalyse wetsvoorstel Screening Kennisveiligheid	2025
Slimme Investeringen, bbp-effecten van onderwijs, onderzoek en ontwikkeling	2025
Meta-analyse AI faciliteiten	2025
Nederlands onderzoek en ontwikkeling in internationaal perspectief	2025
Onderzoek Meld- en klachtvoorzieningen sociale veiligheid	2025
Analyse Academisch personeelsbestand	2025
Verkenning Capability Maturity Model Kennisveiligheid	2024
Onderzoek China Scholarship Council-promovendi (Clingendaal)	2024
Onderzoek burgerwetenschap (Rathenau)	2024
UNL Sectorrapportage Werkdruk	2024
Onderzoek Psychosociale arbeidsbelasting (Arbeidsinspectie)	2024
Onderzoek Jonge onderzoekers Rathenau	2024
Onderzoek Internationale mobiliteit	2024

Kennis van de Toekomst Rathenau	2024
Kostenonderzoek Naturalis Biodiversity Center	2024
Afbakening sensitieve technologie t.b.v. Screening kennisveiligheid	2023
Investeren in de basis (Adviescommissie Starters- en stimuleringsbeurzen)	2023
NWO programma's vrij onderzoek (Rathenau)	2023
Onderzoek Academische zelfcensuur in hoger onderwijs en wetenschap	2023
Drijfverenonderzoek 2022 (Rathenau)	2022

Monitoring	**Publicatie**
2e meting Cultuurbarometer Erkennen & Waarderen	2026
Tussenbalans Beleidsindicatoren (Rathenau)	2026
1-meting Sectorrapport Kennisveiligheid universiteiten, hogescholen, instituten	2026
Monitor Nationaal Programma Onderwijs, onderzoeksdeel	2025
Meting 2 Roadmap Grootschalige Wetenschappelijke Infrastructuur	2025
Research & Innovation Careers Observatory	2025
Sectorbeeld Sociale veiligheid UNL-VH 2025	2025
1e meting Cultuurbarometer Erkennen & Waarderen	2024
Balans van de Wetenschap (Rathenau)	2024
0-meting Sectorrapport Kennisveiligheid universiteiten, hogescholen, instituten	2024
Monitor Performance European partnerships	2024
Meting 1 Roadmap Grootschalige Wetenschappelijke Infrastructuur	2024
Meting Matching Horizon Europe (RVO)	tweejaarlijks
Monitor Vrouwelijke hoogleraren (LNVH)	jaarlijks
Voortgangsrapportages Regiegroep Sociale veiligheid	jaarlijks
Totale investeringen in wetenschap en innovatie TWIN (Rathenau)	jaarlijks
Monitor Praktijkgericht Onderzoek (Rathenau)	jaarlijks
https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/wetenschap	doorlopend
https://www.nwo.nl/feiten-en-cijfers	doorlopend
https://www.rathenau.nl/nl/wetenschap-cijfers	doorlopend
https://www.universiteitenvannederland.nl/	doorlopend
https://www.vereniginghogescholen.nl/kennisbank/feiten-en-cijfers	doorlopend

Beleidsindicatoren	**Publicatie**

https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/wetenschap	doorlopend